

Régészeti kutatások a Gellérthegy északi oldalán

(Budapest, I. ker., Bérc utca 4/A, 4/B, 8.; Hrsz.: 5332, 5333, 5319/3)

A B. Soares Ingatlanfejlesztő Kft. megbízásából társasházak építését megelőző próbaásatásra, megelőző feltárássra és régészeti felügyeletre került sor a Gellérthegy északi oldalán, a Bérc utca 4/A, 4/B, 8. számú telkek területén.

A próbaásatással érintett terület a kelta sánctól északra, tehát a sánc külső oldalán helyezkedik el, és a Gellérthegy platójának északi peremén van. (1. kép) A II. világháborúból származó bombatölcséreken kívül más bolygatás nyoma nem látszott a területen, és az azt megelőzően épített (majd 1944–1945-ben megsemmisült) villák attól délre álltak. Így a jelenleg csaknem teljesen beépített késő bronzkori és késő La Tène kori lelőhely legnagyobb, kutatásra alkalmas részének volt tekinthető. (2. kép)

A próbaásatás célja a gellérthegyi késő bronzkori és La Tène kori település kiterjedésének, északi határának megállapítása volt.

A sánctól legtávolabb eső, 5319/3 hrsz. telken (Bérc utca 8.) az eredeti sziklafel-szín bolygatatlan volt, és felette 35–48 centiméter vastag humuszréteg feküdt. A telkek északi felén lévő kutatóárkokban kevés kora újkori (török?) kerámiaanyag került elő a humuszrétegben, régészeti objektumot nem találtunk, csak egy ismeretlen korú temető észak–déli tájolású

Archaeological investigations on the northern side of Gellért Hill

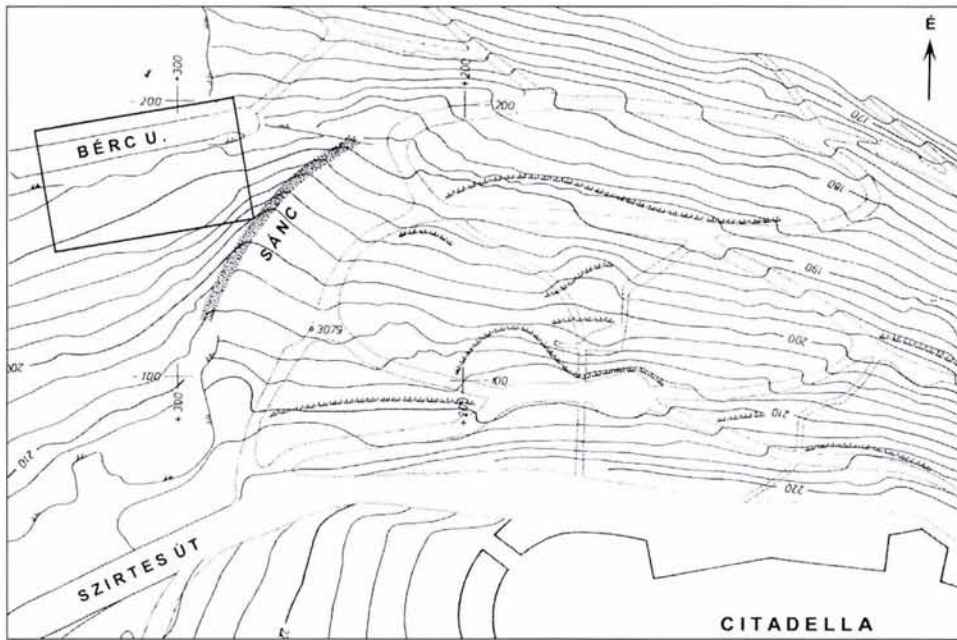
(Budapest I, 4/A, 4/B, 8 Bérc Street; Lrn: 5332, 5333, 5319/3)

Test excavations preceding the construction of blocks of freehold flats, investment-led excavations and archaeological inspection were carried out on the territory of lots 4/A, 4/B and 8 Bérc Street on the northern side of Gellért Hill on the commission of B. Soares Ingatlanfejlesztő Kft.

The territory of the test excavation lies north of the Celtic rampart, that is, on the outside of the rampart and on the northern edge of plateau of Gellért Hill (Fig. 1). No disturbances apart from bomb craters from World War II could be observed, and the villas that had been built before the war (and destroyed in 1944–1945) stood north of this area. So this seemed to be the largest area of the Late Bronze Age and La Tène period site that it has been possible to investigate since the rest of the territory is nearly entirely built over (Fig. 2).

The purpose of the test excavation was to determine the extent and the northern border of the Late Bronze Age and La Tène settlement on the Gellért hill.

On lot no. 5319/3 (8 Bérc Street), which lay farthest from the rampart, the rock surface was undisturbed beneath a 35–48 cm thick humus layer. A few shards from the early modern period (Turkish?) were found in the humus in the test trench opened in the northern part of the lot.

1. kép: Budapest, I. ker.; a Gellérthegy északi oldala a Bérc utcai feltárások helyével.
 Fig. 1: Budapest I: north side of Gellért Hill with the excavation territory on Bérc Street

sírgödöreinek a sziklába vájt maradványait. A telek magasabban fekvő, déli harmadában a sziklafelszín feletti rétegben kevés késő bronzkori, La Tène kori és kora újkori (török?) kerámiaanyag került elő, valamint egy késő bronzkori és egy La Tène kori gödör kevés kerámiával. Az építkezést megelőző humuszosítás során is ugyanebben a sávban kevés késő bronzkori, illetve kelta edénytöredéket találtunk. Ez a telekrész – fekvését tekintve – a Citadella körüli platóhoz kapcsolható, és az őskori település szélét világosan jelzik az előkerült régészeti jelenségek (195–193 m tszf. magasságban). Ugyanitt, a felső humuszrétegben egy La Tène C típusú gyöngyözött díszű bronzkarperec került elő, amely a Gellérthegy eddig ismert kelta leletei közül a legrégebbre datálható darab. A Bérc utca 8. számú telek déli végében, a Citadella buszparkolója irányában húzódó

No archaeological features were observed except for the remains of north–south oriented grave shafts from a cemetery of an unknown age were noted, carved into the bedrock. In the higher southern third of the lot, the layer that covered the rock surface contained a few Late Bronze Age, La Tène period and early modern period (Turkish?) shards as well as a pit from the Late Bronze Age and another one from the La Tène period both containing a few pottery fragments. During the course of the removal of the humus preceding the construction work, a few pottery fragments from the Late Bronze Age and the Celtic period were found in the same zone. This part of the lot is connected with the plateau by the Citadella. Regarding its geographical position and the recovered archaeological phenomena clearly indicated that this had been the

2. kép: Budapest, I. ker.; a Bérc utcai feltárások helyszínrajza.
 Fig. 2: Budapest I: Map of the excavation on Bérc Street

5338/3–4 hrsz. beépítetlen telkeken a felszínen is gyűjthetők kelta edénytöredékek. A Bérc utca 8. számú telekkel nagyjából szemközt, a Bérc utca északi oldalán lévő 17. számú telken (2. kép) szintén módunk volt próbaásatást végezni, amelynek eredménye ugyancsak azt mutatja, hogy sem a késő bronzkori, sem a késő La Tène kori település nem folytatódik észak felé, a Tabán irányában ezen a szakaszon.

A sánc külső oldalán, attól körülbelül 35–40 méter távolságra lévő 5333 hrsz. telken (Bérc utca 4/B), a telek keleti sávját kivéve, az eredeti sziklafelszín is bolygatott volt, nemcsak a felette lévő humuszréteg. A Bérc utca déli teleksora fölött 1944–45-ben elpusztult villa terasztöltéséhez hordhatták fel innét a földet és a követ, amelyet az erózió és mesterséges terepren-

margin of the prehistoric settlement (at an altitude of 195–193 m a.s.l.). In the same area, a beaded bronze bracelet of an LT C type was found in the humus layer. The bracelet represents the oldest Celtic find recovered so far on the Gellért hill. At the southern end of lot 8 on Bérc Street, Celtic shards could be collected on the surface on the vacant lot no. 5338/3–4 which extends in the direction of the bus parking area of the Citadella. Test excavations could be conducted on lot no. 17 on the northern side of Bérc Street, more or less, across from lot 8 Bérc Street (Fig. 2). The results corroborated that in this section neither the Late Bronze Age settlement nor the one from the late La Tène period continued towards the north in the direction of the Tabán.

dezési munka azóta visszajuttatott eredeti helyére, összekeverve a régészeti települési rétegeket. A kutatóárkokban a köves altalajon legújabb kori mázas edénytöredékek és építési törmelék feküdt, a fölötté lévő 45–178 centiméter változó vastagságú humuszrétegben pedig legújabb kori edénytöredékek társaságában késő bronzkori, La Tène kori és kora újkori (török?) kerámiaanyag, töredékes kelta vaskések kerültek elő. A telken talált leletanyag, annak stratigráfiai helyzete és feltételezett eredete alapján ítélve a Bérc utca 4/B telek a gellérthegyi késő bronzkori és kelta magaslati telep része volt. (A telektől délre, a Citadella felé eső 5337 és 5336 hrsz. telteken a felszínen késő bronzkori és kelta edénytöredékeket gyűjtöttünk.)

Az 5332 hrsz. telek (Bérc utca 4/A) a sánc külső oldalán, a sánc lábától mindössze 25–30 méter távolságra van. Déli, magasabban fekvő felén a bolygatatlan sziklafelszín borító humuszrétegben kevés késő bronzkori, kelta és kora újkori (török?) kerámiaanyag volt, északi felén viszont (195–194 m tszf. magasságban), legújabb kori eróziós és feltöltési rétegek alatt kerámiaanyaggal jól datálható kelta és késő bronzkori gödrök kerültek elő, valamint észak–déli tájolású, sziklába mélyedő sírgödrök. Ezek egyikeben emberi combcsont töredékét, valamint vas koporsókapcsot és egy török (?) rézcsatot találtunk.

A Bérc utca 4/A. telek területe tehát része volt a késő La Tène kori kelta magaslati településnek, amely az oppidum sánc-erődítésénél korábban keletkezhetett. A sáncnál régebbi településrész meglétére egyébként a sáncban talált késő La Tène kori kerámiaanyagból is következtethettünk (PETŐ 1993; BARRAL 1998; BARRAL 2000). Ugyancsak egy, a késő La Tène kori oppidumnál korábbi település-

On lot no. 5333 (4/B Bérc Street) about 35–30 m outside the rampart not only was the humus but even the original rock surface was disturbed, except in the eastern zone of the lot. The soil and the rock must have been transported to fill up the terrace for the villa that formerly stood above the row of lots on Bérc Street and which was destroyed in 1944–1945. Erosion and artificial landscaping have since transported these artifacts to the source area mixing the archaeological settlement layers in the process. Fragments of glazed vessels and building debris from recent times were found in the test trench on top of the stony substratum, while shards from recent times were mixed with pottery from the Late Bronze Age, the La Tène period and the early modern period (Turkish?). Fragmentary Celtic knives were found in the overlying 178–45 cm thick humus layer. The finds recovered on the lot, their stratigraphical position and supposed origin suggest that the territory of lot 4/B Bérc Street was part of the Late Bronze Age and Celtic hill settlement on Gellért Hill. (South of the lot, Late Bronze Age and Celtic shards were collected on the surface on lots nos. 5337 and 5336 lying closer to the Citadella.)

Lot no. 5332 (4/A Bérc Street) lies outside the Celtic rampart, only about 25–30 m from its foot. The humus layer on the undisturbed rock surface in the southern higher part of the lot contained a few Late Bronze Age, Celtic and early modern period (Turkish) pottery fragments, while in the northern half of the lot (195–184 m a.s.l.), Celtic and Late Bronze Age pits with clearly datable ceramic material and north–south oriented graves cut into the bedrock beneath eroded and refilled layers of recent origin. One of the latter features

hez tartozó ház maradványait tárta fel 1985–86-ban Pető M. a Gellérthegy déli oldalán. (PETŐ 1991, 67)

A kelta (és késő bronzkori) település további kiterjedése észak felé nem vizsgálható, mivel a Bérc utca vonalán húzódó jelenlegi járda és út kialakításakor jelentős terület-átalakításokat végeztek. A társasház-építéshez kapcsolódóan, az Antal utcától a Bérc utca 4/A telekig ásott közműárok régészeti felügyelete során megállapíthattuk, hogy a jelenlegi úttest alatt már csak nyers kőzet található; ha voltak is itt valaha régészeti objektumok, azok a szőlőparcellák, utak és telkek kialakításakor már régen megsemmisültek.

Maráz Borbála

Irodalom/References:

BARRAL 1998 – Barral, Ph.: Bilan des recherches franco-hongroises sur l'oppidum de Gellérthegy-Tábán à Budapest (1990–1992, 1996). AAH 50 (1998) 343–379.

BARRAL 2000 – Barral, Ph.: Les recherches franco-hongrois sur l'oppidum de Gellérthegy-Tábán à Budapest. In: Collegium Budapest (2000) 37–50.

PETŐ 1991 – Pető M.: Újabb fémleletek a gellérthegyi késővaszkori oppidum területéről. (Recent metal finds from the late Iron Age oppidum on the territory of Gellért Hill.) BudRég 27 (1991) 67–71.

PETŐ 1993 – Pető M.: Neuere Forschungen im spätkeltischen Oppidum auf dem Gellért-Berg (1985–1991). AAH 45 (1993) 33–44.

contained a fragment of a human thigh-bone, an iron coffin nail and a Turkish (?) copper clasp.

Thus, lot 4/A Bérc Street must have been part to the Celtic hill settlement from the late La Tène period which seems to have been established earlier than the rampart fortification of the oppidum. The late La Tène period ceramics recovered from the rampart also indicated that this must have been part of a settlement that was older than the rampart (PETŐ 1993, BARRAL 1998; BARRAL 2000). M. Pető unearthed the remains of a house that belonged to a settlement established earlier than the oppidum from the late La Tène period on the southern side of Gellért Hill in 1985–1986 (PETŐ 1991, 67).

The extent of the Celtic (and Late Bronze Age) settlement segment to the north will likely never be known because the landscape was significantly altered when the pedestrian pathway and the road along Bérc Street were constructed. A trench was dug for public utilities from Antal Street to 4/A Bérc Street in connection with the construction of the block of flats. During the archaeological surveillance it was determined that only the bare rock could be found under the modern pavement. If there ever had been archaeological features here, they were destroyed by vineyards, the construction of roads and when these lots were expropriated.

Borbála Maráz